

Fenstadsøktningen

Organ til fremme av det kulturelle, sosiale og aktive miljø i Fenstad.

Nr 12.
Mai 2003

Utgiver :
Nordby
Forsamlingshus

Redaksjonens spalte.

Ja, ja kjære ” Fenstadsøktninger, så er vinteren over. Vi går mot lysere tider, og forhåpentlig noe lysere til sinns.

I denne utgaven finner dere stoff av ymse slag. En del nostalgi og litt på dialekt som vi håper blir godt mottatt.

Redaksjonen har små muligheter for å belønne tips, men tar gjerne imot tips om dagligdagse ting i lokalmiljøet.

Avisa har inngått et samarbeid med Fenstad og Kampå Vel om støtte til utgivelsen av avisa. Vi takker Velet, og samtidig oppfordres leserne til å støtte opp om Velet i dets arbeid.

Vi oppfordrer også lag og foreninger til å benytte avisa for informasjon ut til leserne. Vi vil heretter komme med en tidsfrist på når avisa kommer ut neste gang, slik at det er noe å forholde seg til.

I forrige nr. gikk vi ut og hevdet at Nordby's kasserer gjennom mange år, Gerd Johansen, ville si takk for seg. Etter stort påtrykk vil hun ta vervet ennå et år.

I redaksjonen som vanlig:

Arvid Nordli	63 904392
Sven Dramstad	63 902301
Jan Lund	63 904419

Neste utgave: ca. 20.juni.

Står i et ta kjøkkenvindua hime hos mæ
sjøl, ser opp mot "Sjusju"
D
a
a
g
e
n
s
k
r
o
n
i
k
k
(Syversrud) som ligger bade i
kveldsola i april. Tenker på hå
pent det er i Åland. Så mange
ting som har skjedd opp
gjennom tiene, så mange
mennesjer det har bodd i Åland.
Rart å tenke på at Syversrud
vart tii opp som husmannsplass
på 1700-tale. Åssen trur vi det
såg ut i Åland den gongen.
Fantasien, eller realiteten
kanskje, kan få fritt spillerom i
så henseende. Syversrud vart
forresten fradelte Nordre Rølsta
(Rølstad) på 1700-tale. Lars
Martinsen fekk skjøte på
plassen. I dag bor Elin og Tore i
hoppes med onga sine å'a
bessmor Edith der.

Går tel det andre kjøkkenvinduet (je er ta
dom i Åland som har to kjøkkenvinduer) å
ser mot Vestheim. Ligger au badet i
kveldsola i april. Vestheim var
husmannsplass unner Nedre Grenner
(Grinder) å vart fraskilt i 1893.

I dag nyter storbonden frå Rølstad sett
otium her i hoppes med sin Bjørg. Dom har
gjort Vestheim tel sett, å treves med det.
Har en gjort sin dont her i livet, så er det
sikkert godt å få sleppe tur strevet. Å det
er treveli å ha dom her.

Så tel noe helt annet, som kanskje får oss
tel å tenke på hå framtia vil bringe.
Tel høsten er det kommunevalg. Hå betyr
det egentli for den enkelte, for oss her nord
i bygda. Det er klart at det betyr veldi mye.
Men i det små, for oss Fenstadsøktninga,
ser det ut som detta er samma sullamitten

som før. Heile hurven kan du plassere der
du personli vil ha dom. Tel høgre, i mitten
eller tel venstre speller ingen rolle. Dom
har like lite penger tel samfunnet åkke ta
siene dom liksom skar telhøre. Vi sover
med aua ijen. Det jør politikera au, men
dom lokker aua enten dom sover eller itte.
Dom som står på valglistene i frå vår krets,
er itte mange. Rimstad'n vil forsette,
Rønold'n vil itte meir å det samma med
Walstad'n. Detta er i hvert fall dom som
har hatt navne sett i avisa flest gonger.
Vi skar vel itte klaga for mye. Vi har det
vel bra. Politikera får itte jort så mye meir,
ut i frå dom forutsetninger dom har.
Men det vi trenger, er unge som kan å vil
ta på sæ det ansvarsfulle arbe med å være
politikar.

I gamle dager vart det skøri is på åa. Isen
vart brukt tel å avkjøle mjølka på meieria
utover sommarn. Isen vart skøri i blokker,
kjørt med hest tel meiera å lagre i store
ishus. For at isen skulle hølle sæ lenge
utover sommarn, vart'n lagre i sagflis.
Et år det vart skøri, vart itte isblokkene
sønn meieristen ville ha dom. Blokkene var
så skakke at det var vrient å lagre dom.
Meieristen sendte da beskjed med en ta
iskjørera at han måtte si tel dom som skar
is at blokkene måtte være rektie.

Denna beskjeen fekk kjørarn med sæ
telbarsat :

" Dom hadde bejynt så skakt i fjol vinter "

***Ha ei god våronn både i
hagen å på jole !***

Tekst: Jan Lund.

Til Kværnhaugens Mølle !

Den gamle mølla der nere ved åa,
Her blitt skral, men hu er da med.
Nå står'a og minner om fordoms tid,
Da hu laga mjøl til folk og fe.

Den gamle mølla og Karl og Ole,
De arbe sammen i mange år.
Nå er kara for lengst borte,
Men mølla står der til minne om andre kår.

Den gamle mølla, hu har nok mye
hu kan fortælja om krig og fred.
Han Karl og Ole hjalp nok mange,
Med mjøl som dom fikk lurt av sted.

Den gamle mølla har nok gjort sitt
her på denne jord.
Det er nok ingen som har no bruk for ei
gammal mølle mer, det vil je tru..

Viser fra begynnelsen av 1900-tallet.

Har du hørt om det store ballet
Som skar hølles på Karterud's hallen?
At det skar væra stort, det skar du nok få
se,
For ingen fanter får væra med !

Nå har je gått her og tenkt så lenge på
at alle sladrekjerringer skar ha venger.
Dert var jo artig å høre dom jaug, men
enda rarere å sjå at dom flaug.

Tekst: anonym bidragsyter.

Storslått gave til Nordby.

Nordby Forsamlingshus vil på denne måten få takke for pengegaven som ble gitt i kirken ved Erling Holen's begravelse. Gaven vil, etter familiens ønske, bli brukt til modernisering av Nordby.

Erling, sammen med Randi, hadde en spesiell kjærlighet til Nordby. De var med på å få lokalet på fote igjen. De hadde i mange år ansvaret for driften, som vaktmestere og pådrivere for at Nordby skulle bestå som et samlingssted for Fenstads befolkning. For noen år siden følte de vel at de hadde gjort nok, og ville overlate roret til andre. I grunnen var det en takknemelig oppgave og overta et funksjonelt og godt lokale.

Selvfølgelig var det tomt etter Erling og Randi. Men de skal ha en stor takk for den innsatsen de la for dagen.

Erling gikk bort så alt for fort. Men sorgen for Randi og familien er vi med å tar del i. Og minnene etter Erling vil alltid fylle oss med gode tanker for det menneske han var.

Vi lyser fred over Erling's minne.

Styret i Nordby Forsamlingshus.

-Dom får stusse

TEKST OG TEGNING: WILLY INJER

Ålendinger som har kommet litt opp i åra, husker sikkert at noen var litt annerledes før i tida. Ikke noe galt sagt om dem, men de var personligheter som avgjort skilte seg ut fra gjennomsnittet. Som a'Dorthea og n'Markus for eksempel. Ikke minst hu Dorthea da. Det var ei sterk og myndig kjerring som vi unga sjelden dristet oss til å erte. Flåkjefta småtasser ville hu nok ikke ha hengendes rundt Vestheim, nei.

Grete Fjellhus er det nok også mange som husker. Hu holdt til i den vesle, hvite stua som sto der han Erik Aarhus og familien holder til i dag. Hu Grete var ikke akkurat lett å skubbe seg på hu heller. Men vi mannen oss da opp til å erte henne av og til. Og da fikk vi så ørene flagret. Kjeftamentet var til tider ytterst velsmurt. Langt bortimot 100 år ble Grete forresten.

Alette og Andrea var annerledes de og. Men på en annen måte. I alle år holdt de sammen. I den vesle stua som ble kalt Svensrud og hørte Borgersrud til, huserte de i nær kontakt med fredelig natur og tallrike dyr mellom Ålandsveien og Ellingsjøen. Besøk hadde de av og til, og flere kan berette om servering av hjemmelagde kaker med vidunderlig smak.

At de holdt til i Svensrud kunne forklares med at a'Alette var søsterhass Edon Borgersrud. Andrea hadde for øvrig Bernhard Kårstad og Iver Moen blant søsknene.

Andrea døde først av de to gode vennene. I 1958 sa hun takk for seg etter 77 år blant Fenstadsøkninger. Alette ruslet to år senere og var født fire år før Andrea. Hun ble altså rundt 83 år, så begge oppnådde lang tid blant oss. Om nå hu Grete tok prisen i så måte.

Alette var spebygd og kjapp både til bens og når munnlæret startet opp i høyt toneleie. Andrea rolig og sterk, solid bygd og med ettertankens gave innebygd.

Ettersom jeg sjøl vokste opp ble jeg mer og mer bevisst en setning hu Andrea ofte brukte:

- *Dom får stusse.*

Etter hvert fattet jeg også hva hun egentlig mente. På den tida måtte en jo sjøl være nyhetsformidler. Ikke noen overflod på aviser den gang. Ikke på lokale radionyheter heller. Og fjernsyn hadde ingen hørt om.

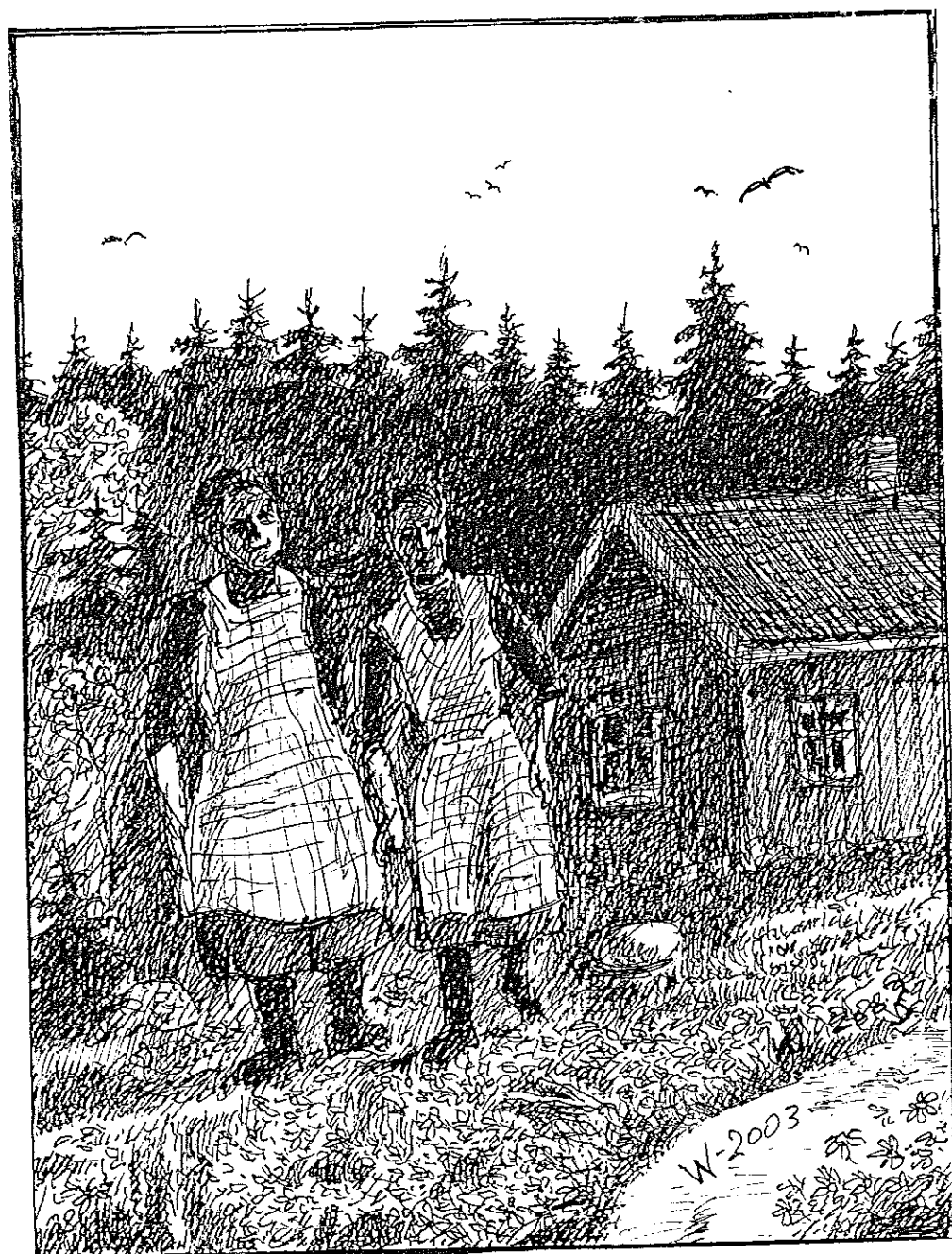
Så hendte det vel da at folk flest kunne kose seg med litt småslarv om ting som kunne ha skjedd på gardar eller småbruk i bygda. Andrea var bare så passelig opptatt av slikt, så da kom titt og ofte det klare budskapet hennes. *Dom får stusse.*

Folk greier nok å ordne opp seg imellom. I alle fall er det ikke noe vi har noe med. Mente Andrea.

Du verden hvor rett hun hadde. Om vi bare alle hadde tenkt slik. Om vi bare hadde lært oss å ta avstand fra sladder og fanteri. Om vi bare hadde lært oss at det ikke er morsomt å henge ut navngitte personer for "all verden".

Ja, da hadde vi kanskje til og med sluppet unna Torsdagsklubben i TV2.

Og dermed Otto Jespersen.

FRA T-FORD TIL TRAILERE.

GODSRUTA IHLE - FENSTAD - OSLO

Karl Martinsen (1891-1965) fra Elvstangen (Ærsjtangen) startet i 1927 godsrute mellom Ihle-Fenstad-Oslo. Han kjøpte også sin første bil samme året en T-Ford av Anders Sandvold. De første årene var det mange forskjellige oppdrag som måtte beherskes. Det var varekjøring, persontransport, sjuketransport. Bilen ble også brukt til liktransport.

Karl fikk etterhvert et godt rykte, ikke bare lokalt, men også utover et videre distrikt. På folkemunne ble det sagt: "Varene kommer me'n Kal."

Fra 1930 ble det fast rute til Oslo. Dette året kjøpte han sin første Chevrolet. Etter hvert ble det anskaffet nye biler i 1932, - 34, - 36 og - 38. Alle var av merket Chevrolet. Karl mente det var best med nyere biler fordi et verkstedopphold tok for mye tid.

Karl Martinsens 1947-modell Chevrolet lastebil på ferja i Kinsarvik i 1949. Den hadde fraktet flyttegods for tannlege Brøndefur.

Den som ble anskaffet i 1938 ble imidlertid konfiskert av tyskerne i april dagene 1940. Den ble fra tid til annen sett under hele krigen. Tyskerne brukte den til gruskjøring i Skedsmo, og siste gang den ble sett, ble den tauet langs vegen som vrak. Så under

hele krigen måtte den gamle 36-modellen klare alle turene til Oslo. Denne ble da påmontert en Strømmen gassgenerator og fungerte bra alle 5 årene. Disse årene var Kristian Nerbråten fast sjåfør. Karl fikk også hjelp av sine brødre Nils og Lars Martinsen. Brødrene skaffet knott til generatordriften. Knotten ble produsert på Skogstad. Det gikk med 5-7 hl knott om dagen. Etter krigen ble det gitt kjøpe tillatelse på bil. Karl fikk da tildelt en Canadisk krigs-Dodge. Denne ble til god hjelp ved siden av -36 modellen. Han fikk også tillatelse til ennå en bil i 1946, og det måtte da selvfølgelig bli en Chevrolet igjen. Denne gikk tur-retur Oslo i mange år.

Bilene fra -52, -55 og -57 var med da Karl's sønn Kjell overtok i 1964. Kjell lot bilparken vokse ganske raskt. I 1966-67 ble det slutt på å levere mjølka på spann, så da overtok tankbilene mjølketransporten fra gardene og inn til Oslo. Omtrent samme tidsrom ble det kornkjøring for Eidsvoll Kornsilos til Oslo og med mjøl i retur. I 1970 kjøpte Kjell opp Kværnhaugens Bilruter (Hvam) og Ad. Jonsrud's (Vestsiden) ruter til Oslo. På denne tiden ble det også gått til anskaffelse av 2 langtransportbiler som gikk i transport i alle de 4 nordiske landene.

Da Kjell Martinsen gikk inn i Øvre Romerike Billag i 1977, overleverte han 13 biler og 5-6 hengere. Og med disse fulgte 13 sjåførere samt reservesjåførere.

Utviklingen fra T-Ford til 13 moderne biler tydet på en solid bedrift gjennom 50 år.

Tekst: Roald Aarhus.

Kilde: Kjell Martinsen. Bildet tilhører Kjell Martinsen.

Med vedgass som drivstoff.

I artikkelen om Karl Martinsens godsroute, ble det nevnt at 1936-modellen som ble brukt under den annen verdenskrig, ble påmontert en gassgenerator.

Under hele krigen 1940-45 var det knapphet på bensin. Den ble strengt rasjonert, og bare de som hadde viktig kjøring fikk noen liter.

Det som ble løsningen på drivstoffproblemet for personbiler, lastebiler, busser og traktorer var gassgeneratoren. Eller vedgassgeneratoren. Uten å gå i detaljer om virkemåten, hvordan veden, eller knotten som det het, ble omdannet til gass som drivstoff, var knotten av løvvirke og da helst or. Oren ble hugget, tørket og kappet opp i små biter (5-7 cm). Produksjon av knott ble for mange en inntektskilde

Det å kjøre på vedgass, var ingen enkel sak. Det var en stor investering i utstyr som skulle monteres.

Og det var arbeidskrevende. Bare det å få startet tok tid. Først oppfyring av generatoren, så vente på at gassen skulle bli god nok. Under kjøring måtte det stokes og etterfylles med knott. På en bytur måtte det gjøres to ganger. Motoren hadde også langt mindre effekt enn ved bruk av bensin. Lasten måtte reduseres betraktelig, og i de største bakkene gikk det i gangfart. Man sa at det ikke alltid var raskere å ta bussen enn å gå hjem.

De som ønsker mer informasjon om bruk av generator, kan se og høre om dette i virkeligheten hos Roald Aarhus. På en Opel Blitz modell 1954 er det montert en Imbert gassgenerator. Denne er i drift i sommerhalvåret.

Replikk-stafett

På oppfordring har redaksjonen fått følgende forslag:

"Fenstadsøkningen" starter en replikk-stafett.

Regler for stafetten er slik:

1. Gjelder personer som er bosatt i Ø. Fenstad eller har tilknytning hit.
2. Det skal være historier som er tilknyttet distriktet.
3. Forholdsvis korte historier.
4. Replikkene skal være underfundige og fortelles kort.
5. Minst 8 historier serveres av hver enkelte deltagende person.
6. Historiene vil samles, og utgis spesielt.
7. Den som sender inn., oppfordrer en annen person til å komme med sitt bidrag.

Redaksjonen oppfordrer derfor alle til å komme med sine historier.

Dagens.....

Mannen satt på trappa hime hos sæ sjøl en fin sommerkveld. Han funderte på åssen det ville bli framover. Kjerringa hadde gått bort. Hu hadde vørt gravlagt på kjærrgårn i Fenstad for noen daer sea. Det hadde vøri en fin begravelse etter'a, syntes'n.

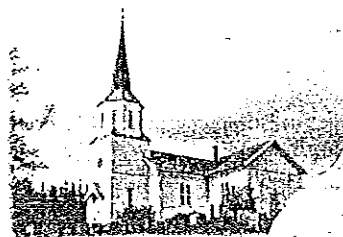
Men plutseli, mens han satt der, vart himmern mørk å det sette inn med et frykteli tolvær.

Da titte'n opp på himmern med et rart uttrykk i fjese:

"Men i jøsse navn, har'a ællt kommi fram."

FENSTAD KIRKES 300-ÅRS JUBILEUM.

"Fenstadsøktningen"
gratulerer Fenstad kirke med
300-års jubileet.

Fenstad kirke var i middelalderen en sognekirke, men ble etter reformasjonen anneks til Nes. Middelalderkirken ble på 1600-tallet erstattet med en liten tømmerkirke som igjen ble revet da den nåværende kirken ble reist 1702-1703. Kirken ble innviet 4. november 1703. Opp gjennom tidene er kirken omfattende forandret flere ganger, og endelig i 1979 fikk kirken det utseende den har i dag.

I jubileumsåret er det lagt opp til et omfattende program, som allerede startet 17. september 2002. Feiringen vil vare til 26 oktober 2003.

Vi tar her med programmet fra og med Mai.

Onsdag 21 mai	Samtalegudstjeneste	Overhøring på gammeldags vis
Onsdag 4. juni	Kåseri	Karsten Isachsen
Søndag 8. juni	Historisk vandring	Veien til kirken i gamle dager
Søndag 10. august	Apostlenes gjerninger og Markusevangeliet	Svein Tindberg
Søndag 31. august	Blå messe.	
Søndag 14 september	Orgelkonsert	Tone Aasheim Henriksen
Søndag 14. oktober	Eldres dag	Sigmund Tveit deltar.
Torsdag 16. oktober	Jubileumsutstilling.	Foredrag ved Jan Erik Horgen Presentasjon av festskrift.
Søndag 19. oktober	Konsert med unge utøvere	
Mandag 20. og 21. oktober	Bursdagsfest for skolene	
Søndag 26. oktober	NRK-overført jubileums- gudstjeneste med 1700- talls liturgi.	Biskop Ole Kristian Kvarme. Professor Helge Fæhn. Kongehuset er invitert

Når det gjelder klokkeslett for de forskjellige arrangementer, så følg med i avisene. Alle er velkommen til kirken. Og det oppfordres til å ta del i et godt og variert program. Her er det mange ting som er verdt en opplevelse.

"Fenstadsøktningen"

Årsmøte i Nordby Forsamlingshus.

Årsmøtet ble avholdt 24.april 2003.

Styret fikk følgende sammensetning:

Leder	Rune Trandum
Nestleder	Morten Myrseth
Kasserer	Gerd Johansen
Sekretær	Björg Nordli
Styremedlem	Bjarne Andersen
Varamedlem	Toril Sørli
"	Knut Holen
"	Nina Ødegård
Valgkomite	Sven Dramstad
	Dina Myrseth
	Jan Lund.

Utdrag fra regnskapet (Avsluttet 28.02.02) :

Beholdning pr. 01.03.02	119.565,18
Inntekter	128.697,-
Utgifter	152.693,59
Beholdning pr. 28.02.03	95.568,59

Den største utgiftsposten er selvfølgelig stømavgiften. Sammen med forsikringer og kommunale husavgifter utgjør dette kr. 63.274,-

På bakgrunn av dette vil det nå bli investert i nye panelovner og arbeidet aktiv for å skaffe den billigste strømlevrandør

Investeringer i regnskapsperioden:

Ny oppvaskemaskin inkl. montering	kr. 37.317,-
Utebord	kr. 6.000,-

På " Byggekontoen", der bl.a. midlene fra Nordby's venner inngår står det nå kr. 80.289,50. Disse midlene er selvfølgelig med på å gjøre den økonomiske situasjonen bedre for Nordby.

Så tusen takk til alle de som er med på å støtte Nordby .

Regnskapet er revidert av Ivar Molstad og Ragnvald Lauritsen.

(Neste år har de sittet som revisorer i 30 år. Trofaste Fenstadsøktninger !)

BAKVENDTLAND

1 I NØRGE HAR VI FÅTT DET SLIK , AT KJELTRINGER HAR MAKT.
OG STOPPER DU EN INNBRUDDSTYV , FORDI DU VAR PÅ VAKT.
DA HAR DU GJORT DET STORE KUPP , FOR DU MÅ BURES INN.
OG IKKE HINDRE TYVEN , FOR HAN HAR SÅ FØLSOMT SINN.

REF. I VÅRT BAKVENDTLAND , DER KAN ALT GÅ AN.
AT KJELTRINGSTYRE ER PÅ VEI , DET SKJØNNER ALLE MANN.

2 MEN DREPER DU EN TO TRE MANN , JA DA STÅR HJELPA KLAR.
MED ADVOKAT OG LEGER , AV DET BESTE LANDET HAR.
MENS VÅRE GAMLE SLITERE , SOM NØRGE OPP HAR BYGD.
DE SULTNE , SJUKE , FRYSENDE , MÅ TIGGE FOR SIN TRYGD.

REF. I VÅRT BAKVENDTLAND , DER KAN ALT GÅ AN.
AT KJELTRINGSTYRE ER PÅ VEI , DET SKJØNNER ALLE MANN.

3 PÅ VEIEN MÅ DU PASSE DEG , FOR RÅKJØREREN SKAL FRAM.
OG HELE VEIEN TRENGER HAN , HAN HAR JO TATT EN DRAM.
MEN POLITI OG ØVRIGHET , DEM KAN VI IKKE SE.
DE KNOTTER PÅ SIN DATASKJERM , HAR MER ENN NOK MED DET.

REF. I VÅRT BAKVENDTLAND , DER KAN ALT GÅ AN.
AT KJELTRINGSTYRE ER PÅ VEI , DET SKJØNNER ALLE MANN.

4 JA SMUGLERE OG KNARKERE , SKAL VI TA VARE PÅ.
VI LAR DEM FÅ HVA DE VIL HA , HER LAR VI PENGÅ GÅ.
DE SNILLE VOLDTEKTSMENNER , KAN FÅ GJØRE HVA DE VIL.
OG VÅRE MØRKE LANDSMENN , MÅ JO FÅ EN KOSTBAR BIL.

REF. I VÅRT BAKVENDTLAND , DER KAN ALT GÅ AN.
AT KJELTRINGSTYRE ER PÅ VEI , DET SKJØNNER ALLE MANN.

5 MED STORTINGET PÅ ULLERNSMO , VIL NØRGE FÅ ET LØFT.
OG GUTTA NED PÅ LØVEBAKKEN , DE SKAL FÅ DET TØFT.
VI SETTER DEM PÅ VANN OG BRØD , DET HAR DE DA FORTJENT.
JA FÅ DEM INN SÅ FORT SOM F. , FOR NÅ ER ALT FORSENT.

REF. I VÅRT BAKVENDTLAND , DER KAN ALT GÅ AN.
AT KJELTRINGSTYRE ER PÅ VEI , DET SKJØNNER ALLE MANN.